

מומחי מכון מיתווים מגיבים על הפיוס בין מצרים לקטאר

דצמבר 2014

מצרים וקטאר החליטו בשלהי דצמבר 2014 על נרמול היחסים ביניהם, לאחר תקופת מתיחות בעקבות תמיכת קטאר בתנועת האחים המוסלמים. להסכם בין המדינות, אשר התאפשר בעקבות פיוס מקביל בין קטאר למדינות המפרץ, צפויות להיות השלכות אזוריות משמעותיות. מומחים ממכון מיתווים – פרופ' אלי פודה, קסניה סבטלובה, ד"ר נמרוד גורן וגבריאל מיטשל – מגיבים על שיקום היחסים בין המדינות, מנתחים כיצד הוא התאפשר, ומעריכים למה ניתן לצפות בעקבותיו.

1. מדוע החליטה קטאר לשקם את היחסים שלה עם מצרים?

פרופ' אלי פודה, חבר ועד מנהל במכון מיתווים: "הבידוד שקטאר נקלעה אליו פגע במעמדה, וגרם לשליט הצעיר שלה, האמיר תמים בן חמד א-ת'אני, להבין כי דרוש שינוי כיוון. הקטארים הבינו לאן נושבת הרוח בעולם הערבי. הם הבינו שמצד אחד, א-סיסי כאן כדי להישאר והם נכשלו בניסיונם להדיח אותו, ומצד שני, האיום שמציב דאע"ש על מדינות ערב לא יפסח גם עליהם בסוף היום. זו הסיבה לפניית הפרסה שלהם. לסעודיה היה תפקיד מפתח בתהליך הזה. היא הבהירה לקטארים שהיא עדיין המדינה החזקה והחשובה במפרץ, שאי אפשר להתעלם ממנה. יום לפני שהקטארים שלחו את הנציג שלהם למצרים, הם דאגו להוציא משלחת גם לטורקיה, כדי לבשר לארדואן על השינוי הצפוי. הם לא הכריזו גט כריתות על הברית עם טורקיה, אבל לדעתם הם הולכים בכיוון של התפייסות עם מצרים, סעודיה והציר הפרגמטי, גם אם יהיה לזה מחיר מול ארדואן. ההתקרבות בין מצרים לקטאר תחליש את האחים המוסלמים במצרים, אשר נשענו עד כה על סיוע תקשורתי וכספי מקטאר. הסנונית הראשונה לכך היא הסגירה של ערוץ אל-גז'ירה-מצרים שכיסה בשידור ישיר את מצרים מאז המהפכה ב-2011." (למידע נוסף ראו: אמיר תיבון, "פיוס קטאר ומצרים: בישראל בוחנים את ההשלכות על חמאס", וואלה, 24 בדצמבר 2014)

2. כיצד התאפשר שיקום היחסים?

קסניה סבטלובה, עמיתת-מדיניות במכון מיתווים: "הדרך לקהיר נסללה במהלך פסגת מועצת שיתוף הפעולה של מדינות המפרץ (ה-GCC) שהתקיימה ב-10-9 בדצמבר. שם, בארמון המפואר בדוחא, הסכימו מנהיגי מדינות המפרץ לשים בצד את המחלוקות ביניהם למען המטרה העמומה של 'ביטחון אזורי'. ההסכם שהושג בין אמיר קטאר לבין המלך הסעודי עבדאללה אבן

עבד אל-עזיז היה פשוט: קטאר תחדל מתמיכתה העיקשת בנשיא מצרים המודח מחמד מורסי ובתנועת האחים המוסלמים (שהוצאה במצרים אל מחוץ לחוק), ותחדל מהתעמולה האנטי-סעודית והאנטי-מצרית ברשת אל-ג'זירה. בתמורה, מדינות ה-GCC ישקמו את היחסים שלהן עם קטאר, יחדשו את היחסים הביטחוניים עמה, ויחזירו לדוחא את השגרירים שלהן. בכך, קטאר תשפר את התדמית שלה בעולם הערבי, ולא תהיה עוד מדינה תועה ששוחה נגד הזרם. עוד לא ברור מה הבטיח השליח הקטארי לנשיא מצרים, וסביר שבין המדינות עוד יצוצו חילוקי דעות, אך כרגע נראה שההסכם שהושג מספק את שתי המדינות – לקטאר הוא יסייע בשיקום הדימוי שלה במזרח התיכון ובמערב כאחד, ואילו מצרים צפויה ליהנות בתמורה מהלוואות גדולות מבנקים בקטאר, שיאפשרו מרחב גמישות גדול יותר לכלכלה המצרית הנחשלת." (למידע נוסף ראו: ["Egypt-Qatar Love and Hate Relationship," Ksenia Svetlova, \(i24News, 23 December 2014\)](#)

3. מה המשמעות של התפתחות זאת עבור ישראל?

ד"ר נמרוד גורן, ראש מכון מיתווים: "במהלך המלחמה בעזה, גורמים ישראלים רשמיים תקפו שוב ושוב את קטאר על תמיכתה בחמאס והאשימו אותה בטרפוד יוזמות להפסקת אש. בעקבות הפיוס בין מצרים לקטאר, תפקידה של קטאר אל מול חמאס עשוי להשתנות לטובה, לפחות ככל שהדבר נוגע לאינטרסים הישראליים. קטאר היא המדינה בעלת היכולת הרבה ביותר להפעיל לחץ על החמאס למתן את מדיניותו ומעשיו. היא יכולה לעשות כן על ידי התניית המשך הסיוע הכספי לחמאס בשינוי מדיניות מצד הארגון. בנוסף, במידה שיפרוץ סבב אלימות נוסף בין ישראל לחמאס ברצועת עזה, קטאר ומצרים יוכלו לייצר יחדיו מנגנון תיווך אפקטיבי יותר בין הצדדים הלוחמים. מנגנון שכזה לא היה בנמצא בזמן המלחמה האחרונה בעזה, בעיקר בגלל היריבות בין מצרים לקטאר, והדבר הביא להימשכות הלחימה. לבסוף, לאחר הפיוס עם מצרים ועם מדינות המפרץ תוכל קטאר, ששיתפה פעולה בעבר עם ישראל ושמשמשת כבת-ברית של ארצות הברית, להגביר בהדרגה את השתלבותה במגעים שדווח שמתנהלים מאחורי הקלעים בין ישראל למדינות המפרץ ובמאמצים לקידום תהליך השלום הישראלי-פלסטיני."

4. האם כעת גם תורכיה תשקם את יחסיה עם מצרים?

גבריאל מיטשל, רכז הפרויקט הישראלי-תורכי במכון מיתווים: "ההחלטה של קטאר לשקם את היחסים שלה עם מצרים הייתה החלטה פרגמטית. קשה לראות את תורכיה הולכת בנתיב דומה. זה נובע בעיקר מהאופן בו מנהלת אנקרה את מדיניות החוץ שלה בשנים האחרונות, שמבוסס יותר על רגשות ופחות על פרגמטיות. כעת, לאחר הפיוס בין מצרים לקטאר, תורכיה מוצאת עצמה מבודדת עוד יותר באזור. נשיא תורכיה רג'פ טאיפ ארדואן צריך לראות במצב האזורי החדש הזדמנות להצלת היחסים עם מצרים. ואולם, על מנת שכך יקרה, תורכיה תצטרך להכיר בעבד אל-פתאח אל-סיסי כנשיא מצרים, לבצע מחוות התנצלות כלשהי כלפיו, ולקיים עם המצרים דיאלוג לגבי התמיכה התורכית בחמאס. נכון לעשיו, נראה שזה יותר ממה שהתורכים מוכנים לעשות."